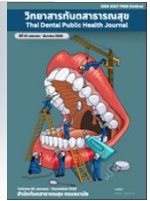

มกราคม – ธันวาคม 2568

วิทยาศาสตร์ทันตสาธารณสุข

เว็บไซต์: <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/ThDPHJo>

นิพนธ์ต้นฉบับ

โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความสุขในการเรียนของนักศึกษาทันตแพทย์ชั้นคลินิกในสถาบันอุดมศึกษาของประเทศไทย

สุลลิตทิพย์ พันธุ์แก้ว* วีรวรรณ วงศ์ปิ่นเพชร*

* สาขาจิตวิทยาการปรึกษา ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

คำสำคัญ

ความสุขในการเรียน
การสนับสนุนทางสังคม
ทุนทางจิตวิทยาเชิงบวก
การเห็นคุณค่าในตัวเอง
นักศึกษาทันตแพทย์ชั้นคลินิก

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสุขในการเรียนของนักศึกษาทันตแพทย์ชั้นคลินิก ในสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย สุ่มกลุ่มตัวอย่างจำนวน 368 คน โดยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอนจากนักศึกษาทันตแพทย์ชั้นคลินิกทั่วประเทศไทย เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ใช้สถิติเชิงบรรยาย การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน และการวิเคราะห์ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยพบว่าความสุขในการเรียนของนักศึกษาทันตแพทย์ชั้นคลินิกได้รับอิทธิพลจากการสนับสนุนทางสังคม และทุนทางจิตวิทยาเชิงบวก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล เท่ากับ 0.82 และ 0.54 ตามลำดับ โดยทั้งสองตัวแปรสามารถอธิบายความแปรปรวนของความสุขในการเรียนของกลุ่มตัวอย่างได้ ร้อยละ 84.0 นอกจากนี้ยังพบว่าการสนับสนุนทางสังคมมีอิทธิพลต่อทุนทางจิตวิทยาเชิงบวก และการเห็นคุณค่าในตัวเอง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล เท่ากับ 0.66 และ 0.54 รวมทั้งพบว่าทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกมีอิทธิพลต่อการเห็นคุณค่าในตัวเอง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.59 จะเห็นได้ว่าตัวแปรการสนับสนุนทางสังคมเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อความสุขในการเรียนของนักศึกษา ทั้งการสนับสนุนจากอาจารย์ ครอบครัว และเพื่อน ดังนั้นจึงควรมีการสนับสนุนปัจจัยดังกล่าวให้กับนักศึกษาทันตแพทย์ชั้นคลินิก ทั้งในด้านอารมณ์ ด้านอุปกรณ์และบริการ และด้านข้อมูลข่าวสาร เพื่อให้ นักศึกษาทันตแพทย์ชั้นคลินิกสามารถเรียนและปฏิบัติงานในคลินิกได้อย่างมีความสุข

วันที่รับบทความ

3 พฤษภาคม 2567

วันที่แก้ไขบทความ

29 พฤศจิกายน 2567

วันที่ตอบรับบทความ

22 มกราคม 2568

* ติดต่อผู้นิพนธ์

สุลลิตทิพย์ พันธุ์แก้ว

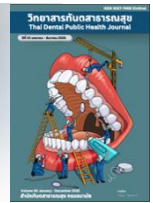
อีเมล: sulintip@gmail.com

doi:

January – December 2025

Thai Dental Public Health Journal

Homepage: <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/ThDPHJo>

Original Article

Causal Relationship Model of the Learning Happiness among Clinical Dental Students in Higher Education Institutions of Thailand

Sulintip Punkaew* Veerawan Wongpinpech*

* Counseling Psychology, Department of Psychology, Faculty of Humanities, Chiang Mai University

KEYWORDS

Learning happiness
Social support
Psychological capital
Self-esteem
Clinical dental students

ABSTRACT

This study aimed to investigate the factors that influenced the happiness of clinical dental students in higher education institutions in Thailand. A total of 368 student samples were randomly selected by multi-stage sampling. Data were collected through the questionnaire. Descriptive statistics, Pearson correlation, Exploratory factor analysis, Confirmatory factor analysis and Structural equation modelling (SEM) were used for the data analysis. The results indicated that the learning happiness of clinical dental students was influenced by social support and psychological capital (path coefficient of 0.82 and 0.54, respectively). Both variables were able to explain approximately 84.0 per cent of the variance in learning happiness among the samples. Besides, it was found that social support influenced both psychological capital and self-esteem (path coefficient of 0.66 and 0.54, respectively). Furthermore, the data showed that psychological capital had an influence on self-esteem (path coefficient of 0.59). Evidently, social support variables had the most influence on students' learning happiness, which included support from teachers, family, and friends. Therefore, this factor should be advocated for clinical dental students in terms of emotional support, instrumental and service support, and informational support to ensure that they can study and work happily in a clinic.

Received date

3 May 2024

Revised date

29 November 2024

Accepted date

22 January 2025

* Corresponding author

Sulintip Punkaew

E-mail address: sulintip@gmail.com

doi:

บทนำ

วิชาชีพทันตแพทย์เป็นวิชาชีพที่มีบทบาทสำคัญในระบบบริการสาธารณสุขที่มีความเฉพาะทาง และต้องรักษาคุณภาพของการดูแลรักษาให้ได้ตามมาตรฐาน ดังนั้นการเรียนการสอนหลักสูตรทันตแพทยศาสตรบัณฑิต จึงต้องเน้นทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติที่มีความละเอียดและเคร่งครัด เพื่อให้ นักศึกษาสำเร็จการศึกษามาเป็นทันตแพทย์ที่มีคุณภาพ และสามารถให้บริการประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ทำให้การเรียนการสอนในคณะทันตแพทยศาสตร์มีความตึงเครียดและความกดดันค่อนข้างสูง¹

ในปัจจุบันปัญหาสุขภาพจิตในนักศึกษาทันตแพทย์ถือเป็นอีกปัญหาหนึ่งที่องค์กรผู้บริหารคณะทันตแพทยศาสตร์แห่งประเทศไทยให้ความสำคัญ² จากการศึกษาความเครียดในนักศึกษาทันตแพทย์ในปี 2021 พบว่านักศึกษาทันตแพทย์ชั้นปีที่ 5 มีความเครียดอยู่ในระดับสูงถึงร้อยละ 41.3 และมีความเครียดอยู่ในระดับรุนแรงถึงร้อยละ 38.5³ สอดคล้องกับการศึกษาในปีเดียวกันที่พบว่านักศึกษาทันตแพทย์มีความเครียดอยู่ในระดับสูงถึงรุนแรงร้อยละ 56.2 และจำนวนนักศึกษาที่มีความเครียดในระดับสูงถึงรุนแรงจะเพิ่มขึ้นเมื่อนักศึกษาอยู่ในชั้นปีที่สูงขึ้น⁴ ขณะที่เมื่อพิจารณาด้านความสุขกลับพบว่าความสุขในการเรียนของนักศึกษาทันตแพทย์อยู่ในระดับต่ำถึงปานกลาง¹ และพบว่านักศึกษากว่าร้อยละ 47.5 คิดว่าหลักสูตรเอื้อให้มี “ความสุข” น้อยถึงน้อยที่สุด โดยนักศึกษาชั้นปีที่ 4 ซึ่งเป็นชั้นปีแรกของการเริ่มปฏิบัติการทางคลินิก เป็นชั้นปีที่มีความสุขน้อยที่สุด⁵ ซึ่งหากนักศึกษายังคงมีความเครียดเพิ่มขึ้นและความสุขในการเรียนลดลงอย่างต่อเนื่อง อาจส่งผลให้ประสิทธิภาพในการเรียนรู้ของนักศึกษาลดลง เกิดความเบื่อหน่ายในการเรียน ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การลาออกกลางคัน และการเกิดภาวะซึมเศร้าขึ้นได้⁶⁻⁷ แม้ว่าจากการทบทวนวรรณกรรมจะยังไม่พบอย่างชัดเจนว่ามีปัจจัยใดที่มีอิทธิพลต่อความสุขในการเรียนของนักศึกษาทันตแพทย์ แต่ก็พบว่ามีปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสุขในการเรียนของนักศึกษาในคณะอื่น ๆ ที่มีลักษณะการเรียนการสอนใกล้เคียงกัน อาทิ การศึกษาในนักศึกษาพยาบาล ในปี 2014 พบว่าการเห็นคุณค่าในตัวเอง

เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อความสุขของนักศึกษาพยาบาล⁸ และการศึกษาต่อมาในปี 2015 ยังพบเพิ่มเติมอีกว่าความสุขที่แท้จริงของนักศึกษาพยาบาล ได้รับอิทธิพลทางตรงจากการสนับสนุนจากเพื่อน และได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากการสนับสนุนจากอาจารย์และครอบครัวผ่านทางทุนทางจิตวิทยาเชิงบวก⁹

ดังนั้นในการศึกษาความสุขในการเรียนของนักศึกษาทันตแพทย์ชั้นคลินิกครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาว่าการสนับสนุนทางสังคม ทุนทางจิตวิทยาเชิงบวก และการเห็นคุณค่าในตัวเอง จะเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความสุขในการเรียนของนักศึกษาทันตแพทย์ชั้นคลินิกหรือไม่ ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาคาดว่าจะสามารถใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักศึกษาทันตแพทย์มีความสุขในการเรียน สามารถสำเร็จการศึกษาเป็นทันตแพทย์ที่มีคุณภาพในระบบบริการสาธารณสุขต่อไป

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความสุขในการเรียน โดยประชากรที่ทำการศึกษา คือนักศึกษาทันตแพทย์ชั้นคลินิก ในสถาบันอุดมศึกษาของประเทศไทยทั้งภาครัฐและเอกชน จำนวน 16 มหาวิทยาลัย ประมาณการขนาดกลุ่มตัวอย่างตามแนวคิดกฎแห่งความชัดเจน (Rule of Thumb) ซึ่งกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างสำหรับโมเดลสมการโครงสร้าง โดยให้กลุ่มตัวอย่างเป็น 10 - 20 เท่า ของจำนวนตัวแปรสังเกต¹⁰ ซึ่งการศึกษานี้มีตัวแปรสังเกตเริ่มต้นจำนวน 12 ตัวแปร คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่าง 20 เท่าของตัวแปรสังเกต ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมอย่างน้อย 240 คน และเพิ่มกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 20.0 เพื่อเป็นการป้องกันการสูญหายของข้อมูล ดังนั้นจึงกำหนดกลุ่มตัวอย่างอย่างน้อย 288 คน กลุ่มตัวอย่างได้รับการสุ่มด้วยวิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage sampling) เริ่มต้นจากการจำแนกคณะทันตแพทยศาสตร์ตามภูมิภาค โดยพบว่าคณะทันตแพทยศาสตร์ในภาคเหนือมี 5 มหาวิทยาลัย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมี 2 มหาวิทยาลัย ภาคกลางมี 8 มหาวิทยาลัย และภาคใต้มี 1 มหาวิทยาลัย สุ่มคณะทันตแพทยศาสตร์ของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ในแต่ละ

ภูมิภาค อย่างน้อยร้อยละ 50.0 โดยวิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified random sampling) ได้คณะทันตแพทยศาสตร์ ทั้งหมด 9 มหาวิทยาลัย จากนั้นจึงคัดเลือกนักศึกษาทันตแพทย์ ชั้นคลินิกจากคณะทันตแพทยศาสตร์ในมหาวิทยาลัยที่ได้รับการ สุ่มเลือก ด้วยวิธีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยได้รับความร่วมมือจากกลุ่มตัวอย่างที่สมัครใจ ตอบแบบสอบถาม จำนวน 368 คน

การวิจัยครั้งนี้กำหนดเกณฑ์ในการคัดเข้า คือ เป็นนักศึกษา ทันตแพทย์ ชั้นคลินิก ระดับปริญญาตรีที่กำลังศึกษาใน สถาบันอุดมศึกษาที่ได้รับการสุ่มเลือก มีความสมัครใจและ ยินดีให้ความร่วมมือในการวิจัย เกณฑ์ในการคัดออก คือ ผู้เข้าร่วมการวิจัยที่ไม่สามารถตอบแบบสอบถามได้ครบถ้วน สมบูรณ์จนมีผลกระทบต่อ การนำข้อมูลมาวิเคราะห์หรือนำ เชื่อมโยง และเกณฑ์ในการยุติการวิจัย คือ ผู้เข้าร่วมการวิจัย สามารถยุติการตอบแบบสอบถามได้ตลอดเวลาโดยไม่ จำเป็นต้องแจ้งให้ผู้วิจัยทราบล่วงหน้า

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของกลุ่ม ตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ และระดับชั้นปีการศึกษา

ตอนที่ 2 แบบวัดความสุขในการเรียน พัฒนาแบบวัดโดย ผสมผสานแนวคิดความสุขของ Diener¹¹ ในปี 1984 แนวคิด ความสุขที่แท้จริงของ Seligman¹² ในปี 2005 แนวคิดของ ความสุขในการเรียนของ Thongsom¹³ ในปี 2011 และ การสัมภาษณ์เชิงลึกในกลุ่มบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับการ เรียนการสอนในคณะทันตแพทยศาสตร์ โดยจำแนกความสุข ในการเรียนเป็น 3 องค์ประกอบ ดังนี้ ความพึงพอใจในการเรียน (Satisfaction in learning) การรับรู้ถึงคุณค่าและความหมายของ การเรียน (Perception of value and meaning) และการเข้าใจ ธรรมชาติของการเรียน (Understanding the nature of learning) มีข้อคำถามทั้งหมด 9 ข้อ ($\chi^2 = 18.15$, $df = 24$, $p\text{-value} = 0.79$, $RMSEA = 0.00$, $SRMR = 0.04$, $GFI = 0.97$, $AGFI = 0.94$, $CFI = 1.00$ และ $CN = 277.06$) มีค่าสัมประสิทธิ์ ความเชื่อมั่นแบบอัลฟาของครอนบาคเท่ากับ 0.75 และมีค่า อำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.34 - 0.54 แบบวัดนี้เป็นแบบ

มาตราส่วนประมาณค่า 6 ระดับ (จริงที่สุด ถึง ไม่จริงเลย) นักศึกษาที่ได้คะแนนมากแสดงว่ามีความสุขในการเรียน มากกว่านักศึกษาที่ได้คะแนนน้อย

ตอนที่ 3 แบบวัดการสนับสนุนทางสังคม พัฒนาตาม แนวคิดของ Haber¹⁴ ในปี 2019 ซึ่งเชื่อว่าการได้รับการสนับสนุน ทางสังคมนั้น ควรได้รับทั้งด้านอารมณ์ ด้านอุปกรณ์และบริการ และด้านข้อมูลข่าวสาร โดยจำแนกการสนับสนุนทางสังคมเป็น 3 องค์ประกอบ ดังนี้ การสนับสนุนจากเพื่อน (Friend support) การสนับสนุนจากอาจารย์ (Teacher support) และการ สนับสนุนจากครอบครัว (Family support) มีข้อคำถามทั้งหมด 29 ข้อ มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นแบบอัลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.86 และมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.21 - 0.71 แบบวัดนี้เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 6 ระดับ (จริงที่สุด ถึง ไม่จริงเลย) นักศึกษาที่ได้คะแนนมากแสดงว่ามีการ สนับสนุนทางสังคมมากกว่านักศึกษาที่ได้คะแนนน้อย

ตอนที่ 4 แบบวัดทุนทางจิตวิทยาเชิงบวก ใช้แบบวัดทุน ทางจิตวิทยาเชิงบวก จาก Vanno¹⁵ ในปี 2013 โดยปรับข้อ คำถามบางส่วนเพื่อให้เหมาะสมกับบริบทของนักศึกษา ทันตแพทย์ชั้นคลินิก จำแนกเป็น 4 องค์ประกอบ ดังนี้ การเชื่อมั่นในสมรรถนะแห่งตน (Self-efficacy) การมี ความหวัง (Hope) การมองโลกในแง่ดี (Optimism) และ การปรับฟื้นคืนสภาพ (Resilience) มีข้อคำถามทั้งหมด 22 ข้อ มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นแบบอัลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.89 และมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.29 - 0.66 แบบวัดนี้เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (น้อยที่สุด ถึง มากที่สุด) นักศึกษาที่ได้คะแนนมากแสดงว่ามีทุนทาง จิตวิทยาเชิงบวกมากกว่านักศึกษาที่ได้คะแนนน้อย

ตอนที่ 5 แบบวัดการเห็นคุณค่าในตัวเอง ใช้แบบวัดการ เห็นคุณค่าในตัวเอง ของ Rosenberg ฉบับปรับปรุงภาษาไทย โดย T Wongpakaran และ N Wongpakaran¹⁶ ในปี 2012 มี 1 องค์ประกอบ คือ การเห็นคุณค่าในตัวเอง มีข้อคำถาม ทั้งหมด 10 ข้อ มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นแบบอัลฟาของ ครอนบาคเท่ากับ 0.88 และมีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.21 - 0.74 แบบวัดนี้เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ (เห็นด้วยอย่างยิ่ง ถึง ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง) นักศึกษาที่ได้คะแนน

มากแสดงว่ามีการเห็นคุณค่าในตัวเองมากกว่านักศึกษาที่ได้คะแนนน้อย

การศึกษาครั้งนี้ทำการเก็บข้อมูลโดยแบบสอบถามในรูปแบบออนไลน์และแบบกระดาษผ่านทางกิจกรรมนักศึกษาหรือผู้ประสานงานในแต่ละมหาวิทยาลัยที่ได้รับอนุญาตให้ทำการเก็บข้อมูล โดยจัดส่งเอกสารเชิญชวนทั้งในรูปแบบกระดาษ รูปแบบ QR code และลิงค์แบบสอบถามออนไลน์ในกูเกิลฟอรม์ โดยทำการประชาสัมพันธ์ผ่านเพจของคณะและสถาบันอุดมศึกษา การศึกษานี้เป็นการขอความยินยอมโดยการกระทำ และมีการชี้แจงรายละเอียดของโครงการวิจัยผ่านเอกสารชี้แจงผู้เข้าร่วมวิจัยในรูปแบบของลิงค์ภายในแบบสอบถามและเอกสารปะหน้าในแบบสอบถาม รวมถึงให้ข้อมูลในการตัดสินใจที่จะเข้าร่วมหรือปฏิเสธการเข้าร่วมการวิจัยอย่างอิสระ และขอความยินยอมในการเข้าร่วมงานวิจัย และใช้ข้อมูลในงานวิจัยหากเลือก “ยินยอม” ถือว่าเป็นการสมัครใจเข้าร่วมโครงการวิจัย ซึ่งในงานวิจัยนี้มีผู้เลือก “ไม่ยินยอม” จำนวน 2 ท่าน ดำเนินการเก็บข้อมูลตั้งแต่เดือนมิถุนายน - สิงหาคม 2566

วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงบรรยาย (Descriptive statistics) ได้แก่ การหาความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory factor analysis) และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory factor analysis) เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของตัวแปรความสุขในการเรียน ใช้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกต เพื่อตรวจสอบปัญหาภาวะร่วมเส้นตรงพหุ (Multicollinearity) และใช้การวิเคราะห์ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น (Structural equation modeling: SEM) เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความสุขในการเรียนของนักศึกษาทันตแพทย์ชั้นคลินิก

กระบวนการวิจัยในครั้งนี้ผ่านการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ รหัสโครงการวิจัย CMUREC 66/004 COA No. 014/66

ระยะเวลาการรับรอง 30 มกราคม 2566 – 30 มกราคม 2567 ต่ออายุหนังสือรับรอง ถึง 30 มกราคม 2568

ผล

จากการศึกษาพบว่าจากกลุ่มตัวอย่าง 368 คน เป็นเพศหญิง ร้อยละ 70.1 เพศชาย ร้อยละ 26.9 และเพศทางเลือก ร้อยละ 3.0 กลุ่มตัวอย่างศึกษาอยู่ในระดับชั้นปีที่ 5 มากที่สุด 47.8 รองลงมาเป็นชั้นปีที่ 6 ร้อยละ 34.0 และชั้นปีที่ 4 ร้อยละ 18.2

จากการวิเคราะห์ระดับของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความสุขในการเรียน การสนับสนุนทางสังคม และทุนทางจิตวิทยาเชิงบวก อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.0 4.4 และ 3.4 ในส่วนของการเห็นคุณค่าในตัวเองอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.9

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของตัวแปรสังเกตทุกตัวเพื่อตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้นสำหรับการวิเคราะห์โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุ¹⁷ ด้วยการใช้สถิติเชิงบรรยาย และการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกต พบว่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรมีค่าตั้งแต่ 0.51 ถึง 0.91 (ควรมีค่าไม่เกิน 1) มีค่าความเบี่ยงเบนสูงสุดเท่ากับ -0.6 (ควรมีค่าไม่เกิน 3) มีค่าความโด่งสูงสุดเท่ากับ 0.9 (ควรมีค่าไม่เกิน 10) มีค่า Tolerance อยู่ระหว่าง 0.52 ถึง 0.74 (ควรมีค่ามากกว่า 0.01) มีค่า VIF อยู่ระหว่าง 1.3 ถึง 1.9 (ควรมีค่าน้อยกว่า 10) และมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ อยู่ระหว่าง 0.10 ถึง 0.68 (ควรมีค่าไม่เกิน 0.80) ดังนั้น จึงสรุปได้ว่าข้อมูลที่น่ามาใช้ในการวิเคราะห์เป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้น

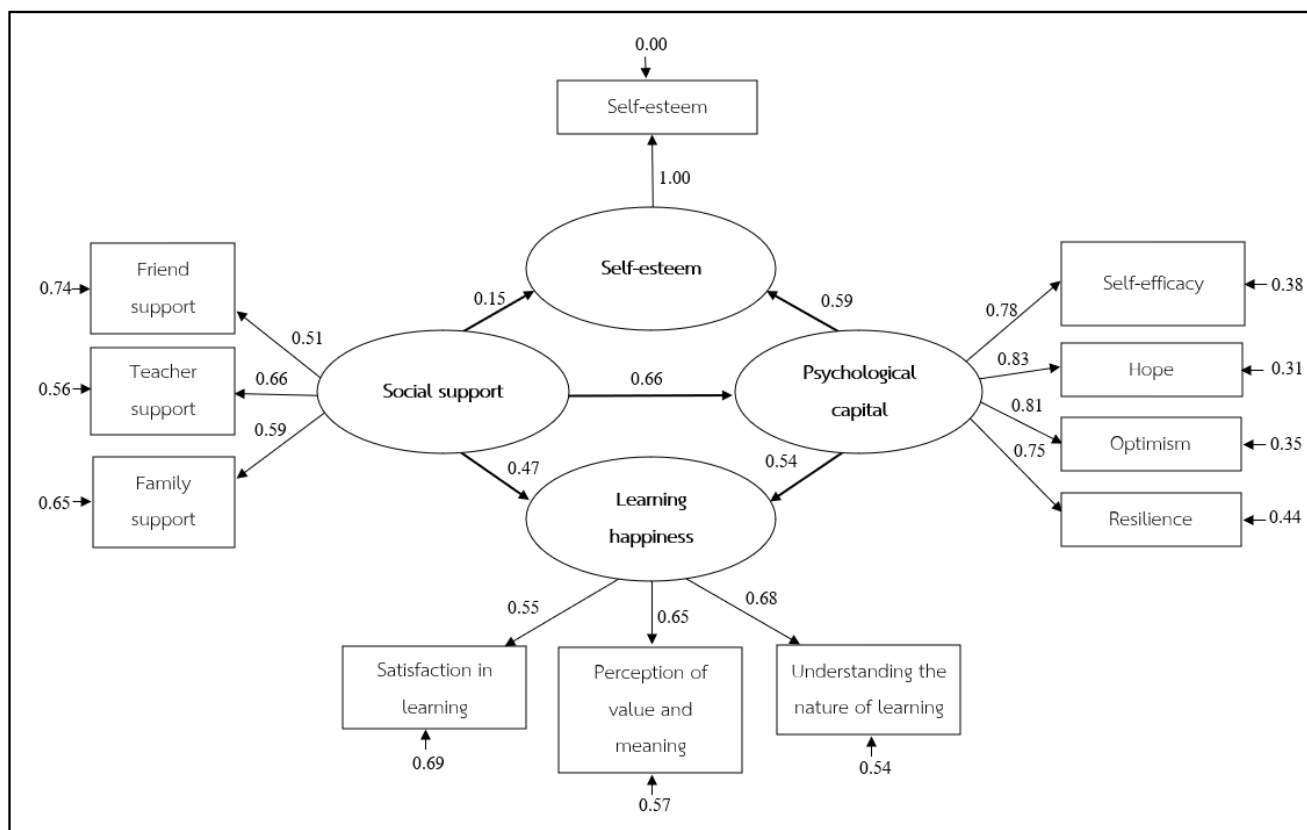
จากนั้นทำการทดสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ โดยมีเกณฑ์ในการพิจารณา คือค่า χ^2 ไม่มีนัยสำคัญ อย่างไรก็ตามในกรณีกลุ่มตัวอย่างมีมากกว่า 250 คน มักจะพบว่าค่า χ^2 จะมีนัยสำคัญ จึงจำเป็นต้องพิจารณาค่าอื่น ๆ ร่วมด้วย ซึ่งหากเป็นไปตามเกณฑ์ ก็ถือว่าการมีนัยสำคัญนี้ยอมรับได้ ได้แก่ ค่า Relative chi-square (χ^2/df) มีค่าไม่เกิน 3 ค่า Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) มีค่าน้อย

กว่า 0.10 ค่า Standardized Root Mean Square Residual (SRMR) มีค่าน้อยกว่า 0.08 ค่า Comparative fit index (CFI) Adjusted goodness-of-fit index (AGFI) Goodness-of-fit index (GFI) มีค่าตั้งแต่ 0.90 ขึ้นไป และค่า Critical N (CN) มีค่ามากกว่า 200¹⁸⁻²⁰ หลังจากทำการปรับโมเดลด้วยการเลือกตัดเส้นอิทธิพลที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติออกจากโมเดล คือ เส้นอิทธิพลจากตัวแปรการเห็นคุณค่าในตัวเองที่ส่งไปยังตัวแปรความสุขในการเรียน และเพิ่มเส้นอิทธิพลจากตัวแปรทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกไปยังตัวแปรการเห็นคุณค่าในตัวเองเข้าไปใน

โมเดลตามการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยเพิ่มเติม ผลจากการปรับโมเดล พบว่าโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความสุขในการเรียนของนักศึกษาทันตแพทย์ชั้นคลินิกในสถาบันอุดมศึกษาของประเทศไทย มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยเส้นอิทธิพลมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ทุกตัวแปร ($\chi^2 = 78.58$, $df = 35$, $p\text{-value} = 0.00$, $RMSEA = 0.05$, $SRMR = 0.05$, $GFI = 0.96$, $AGFI = 0.93$, ค่า $CFI = 0.99$ $CN = 266.42$) ดังแสดงในภาพที่ 1 และตารางที่ 1

ภาพที่ 1 แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของความสุขในการเรียนของนักศึกษาทันตแพทย์ชั้นคลินิกในสถาบันอุดมศึกษาของประเทศไทย

Figure 1 Causal relationship model of the learning happiness among clinical dental students in higher education institutions of Thailand.

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม อิทธิพลรวม และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงพหุยกกำลังสองของตัวแปร

Table 1 Analysis of direct effects (DE), indirect effects (IE), total effects (TE) and squared multiple correlation (R^2) of variables.

Causal variables	Outcome variables								
	Learning happiness			Psychological capital			Self-esteem		
	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE
Social support	0.47	0.35	0.82	0.66	-	0.66	0.15	0.39	0.54
Psychological capital	0.54	-	0.54	-	-	-	0.59	-	0.59
R^2	0.84			0.43			0.49		

จากภาพที่ 1 และตารางที่ 1 ในการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรงและทางอ้อม พบว่าตัวแปรการสนับสนุนทางสังคมและทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกมีอิทธิพลทางตรงต่อความสุขในการเรียน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.47 และ 0.54 นอกจากนี้พบว่าตัวแปรการสนับสนุนทางสังคมมีอิทธิพลทางตรงต่อทุนทางจิตวิทยาเชิงบวก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.66 และพบว่าการสนับสนุนทางสังคมและทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกมีอิทธิพลทางตรงต่อการเห็นคุณค่าในตัวเอง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.15 และ 0.59 ในส่วนของอิทธิพลทางอ้อมพบว่าตัวแปรการสนับสนุนทางสังคมมีอิทธิพลทางอ้อมต่อความสุขในการเรียนและการเห็นคุณค่าในตัวเองผ่านทุนทางจิตวิทยาเชิงบวก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.35 และ 0.39 เมื่อพิจารณาอิทธิพลรวมของตัวแปรที่มีผลต่อความสุขในการเรียนพบว่าการสนับสนุนทางสังคมมีอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.82 ในขณะที่ทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกมีอิทธิพลรวมเท่ากับ 0.54 แสดงว่าการสนับสนุนทางสังคมมีอิทธิพลต่อความสุขในการเรียนมากที่สุด รองลงมาคือทุนทางจิตวิทยาเชิงบวก นอกจากนี้ยังพบว่าการสนับสนุนทางสังคมมีอิทธิพลต่อทุนทางจิตวิทยาเชิงบวก และการเห็นคุณค่าในตัวเอง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลรวม เท่ากับ 0.66 และ 0.54 รวมทั้งพบว่าทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกมีอิทธิพลต่อการเห็นคุณค่าในตัวเอง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลรวม เท่ากับ 0.59

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงพหุยกกำลังสองพบว่าความสุขในการเรียนมีค่าเท่ากับ 0.84 แสดงว่า ร้อยละ 84.0 ของความแปรปรวนของความสุขในการเรียนสามารถอธิบายได้ด้วยการสนับสนุนทางสังคมและทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกในส่วนของตัวแปรทุนทางจิตวิทยาเชิงบวก พบว่ามีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงพหุยกกำลังสองเท่ากับ 0.43 แสดงว่าร้อยละ 43.0 ของความแปรปรวนของทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกสามารถอธิบายได้ด้วยการสนับสนุนทางสังคม สำหรับตัวแปรการเห็นคุณค่าในตัวเอง พบว่ามีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงพหุยกกำลังสองเท่ากับ 0.49 แสดงว่าร้อยละ 49.0 ของความแปรปรวนของการเห็นคุณค่าในตัวเองสามารถอธิบายได้ด้วยการสนับสนุนทางสังคม และทุนทางจิตวิทยาเชิงบวก

วิจารณ์

จากการศึกษานี้พบว่าความสุขในการเรียนของนักศึกษาทันตแพทย์ชั้นคลินิกอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับการศึกษาของ Nurash และ Kittonthom¹ ในปี 2015 ที่พบว่าความสุขของนักศึกษาทันตแพทย์อยู่ในระดับต่ำถึงปานกลาง และการศึกษาของ Hunsrisakhun⁵ ในปี 2011 ที่พบว่านักศึกษาทันตแพทย์ร้อยละ 47.5 คิดว่าหลักสูตรเอื้อให้มีความสุขน้อยถึงน้อยที่สุด ซึ่งจะเห็นได้ว่าตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันความสุขของนักศึกษาทันตแพทย์ยังคงระดับอยู่ในระดับต่ำถึงปานกลางเท่านั้น ดังนั้นการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุขในการเรียนของนักศึกษาทันตแพทย์จึงมีความสำคัญ

โดยจากการศึกษานี้พบว่า การสนับสนุนทางสังคมและทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสุขในการเรียน

ในส่วนของการสนับสนุนทางสังคมกับความสุขในการเรียน พบว่าการสนับสนุนทางสังคมมีอิทธิพลต่อความสุขในการเรียนของนักศึกษา ทั้งนี้เนื่องมาจากการได้รับทรัพยากรทางสังคมและการสนับสนุนทางสังคมที่เพียงพอ ไม่ว่าจะเป็นจากอาจารย์ เพื่อน หรือครอบครัว จะทำให้นักศึกษาเกิดความรู้สึกทางบวกมากขึ้น¹¹ ทำให้เมื่อนักศึกษาเจอกับปัญหาหรืออุปสรรคที่ทำให้เกิดความทุกข์ใจ นักศึกษาก็จะมีพลังใจในการรับมือกับปัญหานั้นมากขึ้น ส่งผลให้นักศึกษามีความสุขในการเรียนที่มากขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ Surakarn⁹ ในปี 2015 ที่ทำการศึกษาในนักศึกษาพยาบาลในมหาวิทยาลัยของรัฐ พบว่าการสนับสนุนจากครอบครัวและอาจารย์มีอิทธิพลทางอ้อมต่อความสุข ในขณะที่การสนับสนุนจากเพื่อนมีอิทธิพลทางตรงต่อความสุขของนักศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) นอกจากนี้ จากการศึกษาของ Brajsa - Zganec และคณะ²¹ ในปี 2017 ที่ศึกษาในนักศึกษาพยาบาลในโครเอเชียยังพบว่า การสนับสนุนทางสังคมสามารถทำนายความสุขในนักศึกษาพยาบาลได้อย่างมีนัยสำคัญ ($\beta = 0.25, p < 0.01$)

นอกจากนี้พบว่า การสนับสนุนทางสังคมมีอิทธิพลต่อทุนทางจิตวิทยาเชิงบวก เนื่องจากการได้รับการสนับสนุนจากบุคคลสำคัญของนักศึกษา จะทำให้นักศึกษารู้สึกถึงการได้รับความช่วยเหลือ มีกำลังใจ เกิดอารมณ์ทางบวก เกิดความสบายใจ และมีความเชื่อมั่นมากขึ้น²² ส่งผลให้นักศึกษามีทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกที่เพิ่มขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาของ Li และคณะ²³ ในปี 2014 ที่พบว่า การสนับสนุนทางสังคมมีอิทธิพลทางตรงต่อทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกในนักศึกษา นอกจากนี้จากการศึกษาของ Poot และ Cassidy²⁴ ในปี 2020 ที่ทำการศึกษาในนักศึกษาประเทศอังกฤษยังพบว่า การสนับสนุนทางสังคมสามารถทำนายทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($\beta = 0.113, p < 0.05$)

มากไปกว่านั้นยังพบว่า การสนับสนุนทางสังคมส่งผลต่อการเห็นคุณค่าในตัวเอง เนื่องจากการได้รับการช่วยเหลือและสนับสนุนที่ดีจากบุคคลใกล้ชิดจะทำให้นักศึกษามีการ

รับรู้ตัวเองในด้านที่ดี ส่งผลต่อการเห็นคุณค่าในตัวเองของนักศึกษา²⁵ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Bum และ Jeon²⁶ ในปี 2016 ที่ศึกษาในนักศึกษาชาวเกาหลีใต้พบว่า การสนับสนุนทางสังคมจากครอบครัว เพื่อน และอาจารย์มีอิทธิพลทางตรงต่อการเห็นคุณค่าในตัวเองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$)

ในส่วนของทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกกับความสุขในการเรียน พบว่าทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกส่งผลต่อความสุขในการเรียน ทั้งนี้เนื่องมาจากการที่นักศึกษามีความเชื่อมั่นในสมรรถนะแห่งตน มีความหวัง สามารถมองโลกในแง่ดี และสามารถฟื้นตัวจากความยุ่งยากใจได้นั้นจะทำให้ นักศึกษามีอารมณ์ด้านบวก เกิดความเข้มแข็งในจิตใจ และเกิดความพึงพอใจกับเรื่องราวในชีวิต²⁷ อันจะส่งผลให้เกิดความสุขขึ้นทั้งกับในชีวิตประจำวันและการเรียน สอดคล้องกับการศึกษาของ Surakarn⁹ ในปี 2015 และการศึกษาของ Poot และ Cassidy²⁴ ในปี 2020 ที่พบว่า ทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกมีอิทธิพลทางตรงต่อความสุขของนักศึกษา

นอกจากนี้การที่นักศึกษามีทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกยังทำให้นักศึกษารู้สึกเห็นคุณค่าในตัวเองมากขึ้น เนื่องจากการมีทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกทำให้เกิดความเข้มแข็งในจิตใจ มีความเชื่อและทัศนคติที่ดีต่อตนเองมีความภาคภูมิใจในสิ่งที่ตนเป็น และสิ่งที่ตนทำได้ เมื่อมองตนเอง ในแง่ดีและมีจิตใจที่เข้มแข็งก็จะทำให้เมื่อต้องเผชิญกับปัญหา นักศึกษาก็จะไม่สูญเสียความเชื่อมั่นหรือลดคุณค่าในตัวเอง^{6,28} สอดคล้องกับการศึกษาของ Li และคณะ²⁹ ในปี 2023 ที่พบว่าทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกมีอิทธิพลทางตรงต่อการเห็นคุณค่าในตัวเองในนักศึกษาในประเทศจีน และศึกษาของ Aweay และ Hatthasak³⁰ ในปี 2022 ที่พบว่ากิจกรรมแนะแนวทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกสามารถพัฒนาการเห็นคุณค่าในตัวเองของนักเรียนชั้นมัธยมในประเทศไทยได้

อย่างไรก็ตามจากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่าการเห็นคุณค่าในตัวเองมีอิทธิพลต่อความสุขของนักศึกษา^{8,26} แตกต่างจากการศึกษานี้ที่ไม่พบอิทธิพลของการเห็นคุณค่าในตัวเองที่มีต่อความสุขในการเรียน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการเรียนการ

สอนในชั้นคลินิกที่มุ่งเน้นทั้งการทำงานในห้องปฏิบัติการ ทำงานในคลินิก และเรียนภาคทฤษฎีไปพร้อม ๆ กัน ทำให้ต้องอาศัยปัจจัยจากภายนอกที่จะทำให้เกิดความสุข อาทิเช่น ปัจจัยเรื่องของงานที่มีความยากง่ายต่างกัน ปัจจัยเรื่องการนัดคนไข้ และลักษณะการจัดการคนไข้แต่ละคน ปัจจัยเรื่องอาจารย์ที่ช่วยสอนงานและตรวจงานที่มีความแตกต่างกัน หรือปัจจัยเรื่องเพื่อนที่จะคอยช่วยเหลือและให้กำลังใจกันในการทำงาน เป็นต้น ดังนั้นแม้ว่าการที่นักศึกษาจะมีการเห็นคุณค่าในตัวเอง แต่หากไม่ได้รับการสนับสนุนทั้งทางด้านอารมณ์ อุปกรณ์และบริการ และข้อมูลข่าวสาร จากบุคคลที่เกี่ยวข้องในการเรียนก็อาจจะไม่เพียงพอให้นักศึกษาเกิดความสุขในการเรียนชั้นคลินิกได้

สรุป

ความสุขในการเรียนของนักศึกษาทันตแพทย์ชั้นคลินิกได้รับอิทธิพลจากการสนับสนุนทางสังคม และทุนทางจิตวิทยาเชิงบวก โดยพบว่าการสนับสนุนทางสังคมเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสุขในการเรียนมากที่สุด ทั้งการสนับสนุนจากอาจารย์ ครอบครัวยุ และเพื่อน รองลงมาคือปัจจัยทุนทางจิตวิทยาเชิงบวก แต่ไม่พบอิทธิพลของการเห็นคุณค่าในตัวเองต่อความสุขในการเรียนของนักศึกษา ดังนั้นในการเรียนการสอนในคณะทันตแพทยศาสตร์จึงควรตระหนักถึงความจำเป็นในการส่งเสริมปัจจัยการสนับสนุนทางสังคมและทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกให้กับนักศึกษา

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

จากการศึกษานี้ทำให้เห็นว่าการสนับสนุนทางสังคมและทุนจากจิตวิทยาเชิงบวกมีความสำคัญต่อความสุขในการเรียนของนักศึกษาทันตแพทย์ชั้นคลินิก โดยเฉพาะการสนับสนุนทางสังคม ทั้งการสนับสนุนจากอาจารย์ ครอบครัวยุ และเพื่อนในด้านอารมณ์ ด้านอุปกรณ์และบริการ และด้านข้อมูลข่าวสาร ดังนั้นจึงควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพเพิ่มเติมเพื่อให้ได้รายละเอียดของการสนับสนุนในด้านต่าง ๆ ที่นักศึกษาทันตแพทย์ชั้นคลินิกต้องการ นอกจากนี้ควรมีการศึกษาเพื่อพัฒนาโปรแกรมพัฒนาทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกที่เหมาะสมกับนักศึกษาทันตแพทย์ เพื่อที่จะสามารถนำโปรแกรกดังกล่าวมาใช้ในการส่งเสริมทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกให้กับนักศึกษา

ทันตแพทย์โดยตรง โดยในการเรียนการสอนในคณะทันตแพทยศาสตร์อาจมีการเพิ่มหน่วยงานสนับสนุนทางด้านจิตวิทยา เช่น การจัดตั้งหน่วยงาน Counseling center เพื่อช่วยสนับสนุนการทำงานทางด้านจิตวิทยาทั้งเชิงรับและเชิงรุกให้กับนักศึกษาทันตแพทย์

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

จากการศึกษาพบว่าการสนับสนุนทางสังคมเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสุขในการเรียนของนักศึกษาทันตแพทย์ชั้นคลินิก ทั้งการสนับสนุนจากอาจารย์ ครอบครัวยุ และเพื่อน ดังนั้นควรมีการสนับสนุนปัจจัยดังกล่าวให้กับนักศึกษา โดยในส่วนของการสนับสนุนจากอาจารย์ ควรมีการส่งเสริมให้อาจารย์ตระหนักถึงความสำคัญของตนเองที่จะมีส่วนช่วยในการส่งเสริมความสุขในการเรียนของนักศึกษาทันตแพทย์ โดยอาจมีการจัดบริการให้คำปรึกษาแก่อาจารย์ในเรื่องเกี่ยวกับวิธีการสอนและการดูแลนักศึกษาผ่านทางศูนย์ counseling center หรือจากหน่วยงานภายนอก เพื่อช่วยให้อาจารย์มีแนวทางในการดูแลนักศึกษาที่เหมาะสม นอกจากนี้การสนับสนุนจากครอบครัวยุก็เป็นส่วนสำคัญ ดังนั้นควรมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัวยุในการเรียนของนักศึกษารวมถึงส่งเสริมความสามารถของครอบครัวยุในการเป็นที่พึ่งทางใจให้กับนักศึกษา โดยผ่านการให้บริการการปรึกษาเชิงจิตวิทยาจากนักจิตวิทยาการปรึกษา ในส่วนของการสนับสนุนจากเพื่อน ควรมีการส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดความร่วมมือร่วมใจกันในการเรียน มองว่าการเรียนเป็นการฝึกฝนเพื่อที่จะเติบโตเป็นทันตแพทย์ที่ดี มากกว่าเป็นการแข่งขันกันเองของนักศึกษา โดยอาจใช้การจัดกิจกรรมกลุ่มเชิงจิตวิทยาหรือการปรึกษาเชิงจิตวิทยาช่วยในการส่งเสริมปัจจัยดังกล่าว

นอกจากนี้จากการศึกษาพบว่าทุนทางจิตวิทยาทางบวกเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญต่อความสุขในการเรียน ดังนั้นทางสถาบันการศึกษาอาจพิจารณาเพิ่มการจัดกิจกรรมทางจิตวิทยาที่ช่วยส่งเสริมให้เกิดทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกให้กับนักศึกษาก่อนที่นักศึกษาจะเริ่มทำงานในชั้นคลินิก อาทิเช่น การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการหรือการจัดกิจกรรมกลุ่มทางจิตวิทยาเพื่อเสริมสร้างทุนทางจิตวิทยาเชิงบวก เป็นต้น

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ในสถาบันการศึกษาอาจมีนโยบายในการจัดตั้งหน่วยงานสนับสนุนทางด้านจิตวิทยาเพื่อช่วยสนับสนุนการทำงานทางด้านจิตวิทยาทั้งเชิงรับและเชิงรุก อาทิเช่น การให้การปรึกษากับอาจารย์ในการดูแลนักศึกษา การจัดกิจกรรมทางจิตวิทยาให้กับนักศึกษาและครอบครัวเพื่อช่วยเพิ่มความสามารถในการสนับสนุนด้านการเรียน หรือการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเสริมสร้างปัจจัยทุนทางจิตวิทยาเชิงบวกให้กับนักศึกษาตั้งแต่ชั้นปรีคลินิก เพื่อเป็นการเตรียมตัวให้กับนักศึกษาก่อนขึ้นชั้นคลินิก เป็นต้น โดยการพัฒนาแนวนโยบายดังกล่าวจะทำให้ นักศึกษามีความสุขในการเรียนมากขึ้น สามารถเรียนจบมาเป็นทันตแพทย์ที่มีคุณภาพในระบบบริการสาธารณสุขต่อไป

คำขอบคุณ

ขอขอบคุณอาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย เจ้าหน้าที่ นักศึกษา และอาจารย์ประจำคณะทันตแพทยศาสตร์ทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการศึกษาในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- Nurash P, Kittonthom W. Psychological factors related to the learning to professional competency and happiness among dental students. JBSD 2015; 7(1): 97-118. (in Thai)
- The dental council of Thailand. Declaration on mental health care in faculty of dentistry, Thailand. [Online 4 November 2022] [cited 2022 Dec 20]; Available from: URL: <https://dentalcouncil.or.th/Articles/Contents/Detail/1/clr61Wt8NAkO9dZP>. (in Thai)
- Chivaratanond P, Sununliganon L, Kankloy J, Chaibang K, Ekkawinsakul P, Supachawaroj N, et al. Stress of the 5th year dental student during pandemic spread of virus Covid-19 in Thailand. Proceedings of RSU international research conference 2021 on science and technology; 2021 Apr 30; Rungsit University. Thailand; 2021: p 200-9. doi:10.14458/RSU.res.2021.221.
- Chongkonsatit W. The stress of dental students in a private university. Suthiparithat 2021; 35(4): 104-24. (in Thai)
- Hunsrisakhun J. Situation of happiness in Thai dental students. In Paphangkorakit J, Hunsrisakhun J, Ngamwannagul P, Kaewsutha N, Korwanich K, (eds). Happy book. Khon Kaen: Klang Nana Witthaya printing house; 2011: p 5-6. (in Thai)
- Bundasak T, Chaowiang K, Jangasem N. Happily learning among nursing students. JMPS 2017; 5(1): 357-69. (in Thai)
- Wongrostrai Y, Deenamjoed W. Happy learning among undergraduate nursing students. JONAE 2020; 13(1): 43-57. (in Thai)
- Wongsupaluk N, Sirisophon A, Suksawang P. A causal relationship model of the happiness for nursing science students. PNUJR 2014; 6(1): 60-72. (in Thai)
- Surakarn A. The study of antecedents and consequences of psychological capital affecting authentic happiness and learning behavior of nursing students at government university. JBSD 2015; 7(1): 237-52. (in Thai)
- Kline RB. Concepts and Tools. In Kenny DA, Little TD, (eds). Principles and practice of structural equation modeling. 4th ed. New York: Guilford press; 2011: p 16.
- Diener E. Subjective well-being. Psychological bulletin 1984; 95(3): 542-75. doi:10.1037/0033-2909.95.3.542
- Peterson C, Park N, Seligman ME. Orientations to happiness and life satisfaction: the full life

- versus the empty life. JOHS 2005; 6: 25-41. doi:10.1007/s10902-004-1278-z.
13. Thongsom P. The development of indicators of happiness in learning of students in nursing science undergraduate programs under the ministry of public health. JONAE 2011; 4(1): 88-111. (in Thai)
14. Haber D. Social/Emotional support, long-term care, and end-of-life care. In Sussman SW, (eds). Health promotion and aging: Practical applications for health professionals. 6th ed. New York: Springer Publishing Company; 2019. p. 315-9.
15. Vanno V. University students' positive psychological capital in group work: research and development of measurement model and enhancement programs. Dissertation. Chulalongkorn University, Bangkok; 2013. (in Thai)
16. Wongpakaran T, Wongpakaran N. A comparison of reliability and construct validity between the original and revised versions of the Rosenberg Self-Esteem Scale. Psychiatry Investig 2012; 9(1): 54-8. doi:10.4306/pi.2012.9.1.54.
17. Wiratchai N. LISREL model: analytic statistics for research. 3rd ed. Bangkok: Chula Press; 1999. P. 25-8. (in Thai)
18. Diamantopoulos A, Siguaw JA. Assessment of model fit. in Introducing LISREL. London: SAGE Publications; 2000. p. 82-101.
19. Hair JF, Black WC, Babin BJ, Anderson RE. Structural equations modeling overview. in Multivariate data analysis. 7th ed. New Jersey: Pearson Prentice Hall; 2010. p. 604-60.
20. Chadcham S. Confirmatory factor analysis. Journal of Educational Research and Measurement Burapha University 2004; 2(1): 15-42. (in Thai)
21. Brajsa-Zganec A, Lipovcan LK, Ivanovic D, Larsen ZP. Well-being of nursing students: role of affect regulation, self-esteem, family cohesion and social support. Open Public Health Journal 2017; 10(1): 69-79. doi:10.2174/1874944501710010069.
22. Yuan G. The influence of social support on college students' subjective well-being: the mediating effect based on positive mental quality. CSS 2017; 13(10): 22-8. doi:10.3968/9954.
23. Li B, Ma H, Guo Y, Xu F, Yu F, Zhou Z. Positive psychological capital: a new approach to social support and subjective well-being. SBP 2014; 42(1): 135-44. doi:10.2224/sbp.2014.42.1.135.
24. Poots A, Cassidy T. Academic expectation, self-compassion, psychological capital, social support and student wellbeing. IJERs 2020; 99: Article 101506. doi:10.1016/j.ijer.2019.101506.
25. Ebru Ikiza F, Cakarb FS. Perceived social support and self-esteem in adolescence. Procedia Soc Behav Sci 2010; 5: 2338-42. doi:10.1016/j.sbspro.2010.07.460.
26. Bum CH, Jeon IK. Structural relationships between students' social support and self-esteem, depression, and happiness. SBP 2016; 44(11): 1761 - 74. doi:10.2224/sbp.2016.44.11.1761.
27. Kintarak S. Psychological capital: background, components, and application. Journal of Clinical Psychology 2018; 49(2): 55-69. (in Thai)

28. Arin N. The study of antecedents and consequences of psychological capital affecting psychological outcomes and work performance under adverse situation of public health officers in southern border provinces. Dissertation. Srinakharinwirot University, Bangkok; 2012. (in Thai)
29. Li ZH, Wang J, Cheng X, Mao YC, Zhang KD, Yu WJ, et al. The role of self-esteem in the relationship between psychological capital and anxiety of left-behind experience college students during COVID-19 pandemic: an online study. *Psychol Res Behav Manag* 2023; 16: 727-37. doi:10.2147/PRBM.S403399.
30. Aweay W, Hatthasak M. The effects of guidance activities based on positive psychological capital to increase self-esteem for Mathayomsuksa three students at Satri Wat Rakhang School. *Srinakharinwirot Academic Journal of Education* 2022; 23(1): 66-80. (in Thai)
31. Kong F, Zhao J, You X. Self-esteem as mediator and moderator of the relationship between social support and subjective well-being among chinese university students. *Soc Indic Res* 2013; 112(1): 151-61. doi:10.1007/s11205-012-0044-6.